

§ 124 och 126 Jungfru Marie bebådelsedag och domssöndagen

ORDFÖRANDE LARS RYDJE:

Med anledning av ärendet ska vi tala om att Kyrkorättsutskottet har haft det här ärendet till beredning, och de konstaterar att ur kyrkorättslig synvinkel finns det inget att erinra mot det förslag som gäller i den reservation som kommer att läggas fram under överläggningarna.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:

Herr ordförande! Jag talar för utskottet. Jag vill tacka motionären för att han alltid håller oss vid gott mod vad gäller kyrkoåret. Vi älskar ju verkligen kyrkoåret, eller hur. Utskottet är överens om att avslå båda motionerna 2013:92 och 2013:94. Vi tycker att det är jättebra att vi kan ha en vårfrudagstid. Det ger nämligen fler tillfällen att frossa i frasiga våfflor. Jag delar inte motionärens uppfattning att det är olyckligt att man under flera veckor kan uppmärksamma Maria både på en söndag under påskan då hon har en naturlig roll på både långfredagen och påskdagen samt sedan på våffeldagen. En förlängning av vårfrudagstiden ger som sagt tillfälle att frossa i våfflor. Vi lutheraner har inte en allmän kyrklig sed för att fira helgdagar på dagar som inte är allmän helgdag. Den första motionen ger inte någon påverkan på evangelieboken som sådan men det gör den andra som rör domssöndagen.

Nu har jag roat mig riktigt, Per. Tack för detta. Jag har hittat att det finns fem andra dagar i evangelieboken som har dubbelnamn, det är söndagen efter alla helgons dag, kyndelsmässodagen, sexagesima, annandag jul och heliga trefaldighets dag. Jag tänker så här, i evangelieboken finns det samband mellan söndagens namn och det tema som finns på dagen och de texter som man har valt på dagen.

Jag tycker inte heller att vi ska använda ett arkaiserande ord som "konung", och jag tänker att det finns andra söndagar som har ett tydligare kungligt tema än just den föreslagna domssöndagen. I de texter som vi läser i vår kyrka är det bara i den första årgångens evangelietext som man återfinner kungaperspektivet. Motionären nämner att antal andra kyrkor som vi står nära och jag har tittat på vad de har för texter på den här dagen. EKD, den tyska lutherska kyrkan, kallar den här söndagen för "evighetssöndagen". Man kan också fira den som en "alla själars dag", "dödssöndagen" blir det då, och det tycker jag inte är ett bra alternativ. Det är faktiskt så att vi delar fyra av sex möjliga texter med EKD. De har bara sex texter totalt att välja på. Finska lutherska kyrkan har domssöndagen med det alternativa namnet "Kristi konungaväldes söndag" och deras tema är Kristus Herre över allting, ett tema som vi har på Kristi himmelfärdsdag. Då har de gjort så att de använder Matteus-texten på samtliga årgångar. Slutligen har jag tittat på Katolska kyrkan och konstaterar att de använder helt andra texter än vi, förutom i den årgången då de använder Matteus-texten som vi alltså använder på första årgången.

Vi föreslår alltså avslag på motionerna. Utskottet hade en liten votering angående ett tilläggsyrkande och vi föreslår avslag även där.

ANNA-SARA WALLDÉN:

Ja, jag är en seg norrlänning och det första jag vill säga är att jag blev illa berörd av att någon får skam på sig här i kyrkomötet. Jag tycker inte att vi ska säga sådana saker. Men det var ett annat ärende. Jag är en seg norrlänning så jag ber om ursäkt för att det kommer först nu.

Det jag egentligen vill göra är att yrka bifall till den reservation som vi har lagt i det betänkande vi behandlar nu. Vårt förslag är att kyrkomötet beslutar att

ändra i kyrkoordningens 28 kap. 1 § avseende domssöndagen så att den istället får heta *domssöndagen* eller *Kristus konungens dag* och att denna bestämmelse träder i kraft 1 januari 2014.

I vårt gruppmöte i morse sjöng vi den fantastiska psalmen *Guds Son en gång i morgonglans skall åter komma hit*. På söndag är det domssöndagen och då är vi många som ser fram emot att få sjunga den igen, kyrkoårets sista söndag med temat Kristi återkomst. Av tradition är domssöndagen på många håll en glädjens söndag. Kristus han kommer som den konung han är, han kommer med en fridens och nådens rike. Han kommer också med dom och han gör upp med det onda en gång för alla. Det finns ett stort allvar i detta, men det finns också en stor glädje. Han är densamme som han var men klädd i härlighet, med solens krona blir han krönt och stjärnors diadem. Att komplettera, inte byta ut, domssöndagen med tillägget *Kristus konungens dag* tycker vi på ett fint sätt lyfter fram den aspekten av den här söndagen. Som vi fick höra av Sofija så förekommer det här namnet i andra kyrkor i vår närhet. Domssöndagen eller Kristus konungens dag. Tack.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):

Jag vill bara understryka det jag sade, Anna-Sara, att de kyrkor som har *Kristus konungens dag* har kungatexter på samtliga årgångar. Det har inte vi.

TOMAS JANSSON:

Herr ordförande, ledamöter, biskopar och åhörare! Jag vill yrka bifall till reservationen. Jag tycker alltså att det är en god idé att låta domssöndagen få ett dubbelt namn som *domssöndagen* eller *Kristus konungens dag*. Om vi tittar historiskt på den här söndagen är Matteus-texten den som har hängt med väldigt länge. Däremot är namnen på söndagarna ett ganska nytt fenomen. Domssöndagen är från 1921, Kristus konungens dag uppstod 1925, så namnfrågan har kanske inte så stor historisk tyngd vilket namn man än väljer.

Låt oss titta ut över världen, hur ser det ut? Vad kallar våra systerkyrkor ute i världen denna söndag? Domssöndagen är ett ganska unikt namn i Sverige. Det finns som alternativt namn i Finland också. Tittar vi på andra kyrkor, Katolska kyrkan, där har vi Kristus konungens dag. De olika anglikanska kyrkorna ute i världen – Kristus konungens dag. Evangelisk-lutherska kyrkan i Amerika – Kristus konungens dag. Presbyterianerna i USA – Kristus konungens dag. Metodisterna över världen – Kristus konungens dag. Det finns en ganska stor allmänkyrklig samsyn om Kristus konungens dag som beteckning på söndagen.

Är det här då bara en likgiltig namngivningsfråga? Nej, det är en fråga som också återspeglar kyrkans teologi, kyrkans eskatologiska fokus. Hur ser vi på de yttersta tingen? Betonar vi den yttersta domen, betonar vi himmel kontra helvete, hur Gud sänder vissa till eviga straff och lidande och andra till evig salighet eller ligger vårt eskatologiska fokus i att vi betonar Kristi återkomst. Kristi återkomst som en slutlig seger över ondskan, där godheten segrar som ett centralt motiv. Det här är från fornkyrkans centrala teman, Kristi återkomst, rättens slutgiltiga seger.

Reservationens blygsamma krav är att låt oss i alla fall ge söndagen ett dubbelnamn. Temat för söndagen ändrades redan 1983 från yttersta domen till Kristi återkomst. Då finns det anledning att låta också namnbytet återspegla den temaändringen.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):

Jag vill hävda igen att vilket namn vi har på söndagen och vilket tema vi har på söndagen och vilka texter vi har på söndagen ska vara en sammanhållen enhet.

ALVE SVENSSON:

Herr ordförande och vänner i kyrkomötet! Jag vill uttala mig för reservationen att domssöndagen ska ha båda namnen, alltså domssöndagen eller Kristus konungens dag. Vi som var med på morgonmässan i domkyrkan blev påmind om trosbekännelsens ord, om "Herren Jesus därifrån igenkommande till att döma levande och döda" och att vi har denna särskilda söndag då vi påminns om Herrens återkomst. Jag tycker att det är ett berikande av dagen att påminnas om att "han som kommer är konungen, alla kungars kung och alla herrars Herre" och att det kan få komma fram i glädjen den dagen, i hoppet den dagen, oavsett vilka texter vi läser.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):

Med en dåres envishet, jag tycker att man ska hålla ihop texter, tema och namn på söndagarna. Det finns många eskatologiska perspektiv i Bibeln och vi har valt ett antal i våra texter. Vi har inte huvudsakligt fokus på kungaperspektivet.

PER INGVARSSON:

Jag tackar reservanterna för alla fina ord kring den här motionen. Orden "dom" i Bibeln har ju olika klang, det är både positivt laddat och negativt laddat. I en gammal översättning för Psaltaren stod det så här, "då ska alla träd i skogen jubla inför Herren ty han kommer för att döma jorden". I den psalmen är det sagt som något positivt och när man gjorde en ny översättning år 2000 så blev det "råda över jorden". Just den här betydelseförändringen av ordet "dom" blir problematiskt för väldigt många när ordet "dom" har en negativ klang. Vi kan i kyrkan förklara att det kan handla om att "dömas ifrån" och inte bara "dömas till". Spontant tror jag att människor får en negativ klang till ordet "dom". Domssöndagen heter ju inte bara "domsöndagen" utan det är ju t.o.m. "domssöndagen" och det uttrycker ännu mer det här "domsmotivet". Då tycker jag att det här "Kristus konungens dag" uttrycker den här betydelseförskjutningen som har skett att det inte är "till doms" i första hand utan det är liksom en glädjedag. Det här uttrycks också liturgiskt i hur vi har varit klädda i liturgiska färger på domssöndagen. Jag tror att det vissa tider har varit svart på domssöndagen, en verklig betoning på att detta är något allvarligt och det var inte ovanligt att man förr betonade den dagen så starkt att det också var svart. Väldigt länge har det varit lila, fastans och botens färg som ska mana oss till rannsakan och allt vad man vill på denna domssöndag. Rent kyrkoårsmässigt tror jag att det är grön färg men fler och fler av oss väljer att den här dagen ha vit färg. Då tycker jag också att det får genomslag i namnet att från domssöndagen att det faktiskt också heter det som den vita färgen uttrycker, något positivt, en dag man ser fram emot med glädje, Kristus konungens dag, Pantekratorn, Härskaren, han som ska komma tillbaka.

Jag tycker att den här reservationen är jättebra där man väljer att ha bägge namnen, *domssöndagen eller Kristus konungens dag*. Det tycker jag är alldeles utmärkt.

ANDERS ROOS:

Herr ordförande och övriga! Nu är det snart fotboll, 20.45 börjar den. Vi är många som har förhoppningar att vi ska vara färdiga till dess.

Kyrkorättsutskottet har lämnat ett yttrande i detta ärende angående förslaget i motionen och där vi har sagt att det är kyrkorättsligt möjligt att införa den här förändringen eftersom det finns dubbleringar av namn på en del söndagar. Det är

en sak, men har vi också sagt i vår diskussion som vi inte skrev i vårt yttrande att en sådan här förändring bör tas med försiktighet. Man bör utreda och undersöka vad det finns för samband, hur det kan göras, vad som ligger i texter osv. Vår diskussion gick därför ut på att det hade varit bra om det hade kunnat gå tillbaka till Gudstjänstutskottet men ännu hellre att frågan får vila till dess att vi är färdiga för en revision av hela evangelieboken så att vi vid ett sådant tillfälle kan se helheten i förslaget. Kanske hittar vi då ett ännu bättre namn än "Kristus konungens dag", t.ex. "Kristus segrarens dag", och vi kanske undanröjer en del av de språkliga problemen. Kyrkorättsutskottet säger att det är kyrkorättsligt möjligt, men det framgick också av diskussionen, "hav tålamod, än givs det tid".

FREDRIK SIDENVALL:

Herr ordförande! Du ska få ett musikexempel. [Fredrik sjunger ett stycke av Wennerberg] Utan anspråk på något kulturstipendium vill jag med det här lilla exemplet visa på att den konungsliga dagen i vårt kyrkoår är första söndagen i advent. Då kommer det Wennerbergsstycket att framföras i många kyrkor tillsammans med psalmer och hymner som för stora delar av svenska folket påminner om den konung som kommer dragande, inte på en stridshäst, utan på en åsna. Han som kommer för att förkunna frihet och fred för de fattiga. Han som avstår från politisk makt med orden "mitt rike är inte av den här världen".

Jag vill uttrycka min stora uppskattning till Gudstjänstutskottet och till dess företrädare Sofija som så tappert och skickligt försvarar integriteten i vårt kyrkoår och jag yrkar bifall till utskottet.

OLA ISACSSON:

Herr ordförande, ledamöter och åhörare! Jag lovar att inte sjunga. Sättet att fira domssöndagen har förändrats över tid. För fyrtio år sedan kunde den här dagen med fog kallas för doms-söndagen och enbart doms-söndagen. Då hämtades domssöndagens liturgiska uttryck från fastetiden med violett färg och litanian som förbön. Så småningom blev det liturgiska uttrycket mera neutralt. Domssöndagen betraktades som en trefaldighetssöndag bland andra med grön färg och förbön som alla andra söndagar i trefaldighetstiden. I många församlingar har domssöndagens resa gått vidare när det gäller dess liturgiska uttryck. I många församlingar är det psalmbokens glädjefulla psalmer kring Jesu återkomst som dominerar och den liturgiska färgen är vit. I en tid då domssöndagen är bärare av två teman, såväl allvar som glädje, menar jag att detta bör återspeglas i söndagens namn, dvs. vara domssöndagen eller Kristi konungens dag. På det sättet blir söndagens båda sidor synliga i dess namn.

Jag har personligen hört till de som har varit tveksamma till namnet Kristi konungens dag, för jag har tänkt att vi har ju redan en sådan dag, nämligen första söndagen i advent. Argumentet som fick mig att ändra ståndpunkt är att domssöndagen och första söndagen i advent återspeglar två olika sidor av att Kristus är konung och att dessa båda sidor är värda att komma till uttryck.

Det är därför som yrkar bifall till reservationen i Gudstjänstutskottets betänkande 2013:8.

När det gäller texterna kunde jag ju inte låta bli att titta på hur det är i psalmboken. Hur är det med de andra dagarna som bär dubbelnamn? Jag kunde då konstatera att på den helige Stefanos dag är det två texter som handlar om Stefanos, resten av texterna handlar inte om Stefanos. På söndagen septuagesima när temat också är reformationsdagen handlar texterna om Guds ord, man lägger alltså en tolkning över texterna genom att kalla denna dag för reformationsdagen.

När det gäller heliga trefaldighets dag som kallas missionsdagen är det bara en enda text som egentligen knyter till temat. I övrigt hade det varit mera värt att kalla annandag pingst för missionsdagen.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):

Ola, jag vill ändå fråga: Återspeglar domssöndagens texter att Kristus är konungen eller är det temat starkare på andra dagar? När du nu refererar till det, är det så att poängen är att tolkningen, som man har lagt på de här dubbelnamns-söndagarna, har man lagt samtidigt som de både gav dem namnet och innehållet.

OLA ISACSSON (REPLIK):

Återspeglar domssöndagens texter Kristi konungens dag? När man kallar den för Kristi konungens dag så blir det en tolkning av domssöndagens texter, en tolkning som har vuxit fram i hur vi firar gudstjänst och hur vi liturgiskt gestaltar den dagen och vilka psalmer vi väljer. Därför menar jag att det är rimligt att följa med i den tolkningen.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):

Jag menar att man gör den tolkningen baserad på att man vet att det är så i andra kyrkor, och de andra kyrkorna har andra texter. *Guds Son en gång i morgonglans* ..., som jag inte ska sjunga men som Anna-Sara nämnde innan, så måste jag bara nämna att den har ortodox ursprung. Där sjunger man inte heller kung en enda gång.

JOHAN CARLSSON:

Jag yrkar bifall till reservation 1 punkt 1 av Anna-Sara Walldén m.fl. De flesta argument har framförts här, men jag vill bara påpeka att vi berövar ingen rätten eller möjligheten att fira domssöndagen om vi går på reservanternas linje. Domssöndagen kommer att finnas kvar eftersom det är ett kompromissförslag som reservanterna har lagt fram. Däremot kan vi, som vill ha den möjligheten att fira Kristus konungens dag, göra det utan att för den skull ta bort domssöndagen. Det här är ett mer inklusivt sätt att fira denna söndag och som jag tror att alla borde kunna känna sig nöjda med.

TERESIA DERLÉN:

Jag vill börja med en sakupplysning. Jag har alldeles nyss förberett min predikan för söndag, och där jag jobbar så heter söndagen Christ the King, och söndagens text är Luk. 23:33 som börjar så här: The soldiers brought them to the place called the Skull, where they nailed Jesus to the cross, hung between two criminals, one was on his right and one was on his left ...

Jo, han nämns "konungen" i texten men det är en smädande benämning av Kristus som konung. Där har vi offret, där har vi den barmhärtige Kristus som är centrum, inte Christ the King.

Har söndagens texter i Svenska kyrkan något att göra med Kristus konungen? Vi har Människosonen som ska komma i sin härlighet tillsammans med alla änglar, då han ska sätta sig på härlighetens tron. Nej, han nämns inte som konung, men vem sitter på en tron? Jo, det gör Kristus konungen, han är Messias, han är Människosonen, den smorde och det är just därför han har rätt att döma. Vi har Jesus i andra årgången, som säger att "Fadern dömer ingen utan har helt överlåtit domen åt Sonen, för att alla ska ära Sonen som de ärar Fadern", Kristus

Pantokrator, Konungen över världsalltet. Vi kan gå in i domkyrkan i Lund och se Kristus konungen, som vakar och skådar över hela sin härlighet.

Tredje årgången, vi har ”med himmelriket är det som när man lägger ut ett nät i sjön och får fiskar av alla slag”. Den kanske är svår, men där har vi Första Korinthierbrevet också, ”först Kristus och därefter, vid hans ankomst, de som tillhör honom. Sedan kommer slutet, när han överlämnar riket åt Gud, fadern. Då har han förintat varje välde och varje makt och kraft”, just för att han är Kristus konungen, han som härskar över världsalltet. Kanske har man svårt för begreppet ”konung” men han är ändå härskare, vilket namn vi än vill använda, så är han härskare över världsalltet.

Jag bifaller Anna-Sara Walldéns reservation.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):

Teresia citerar den text, som alltså också är evangelietext för söndagen i Katolska kyrkan i år.

LENNART SACRÉDEUS:

Herr ordförande och kyrkomötesombud! Jag vill först yrka bifall till reservationen.

Med det sagt så vill jag också säga att jag tycker att kyrkomötet, det kan upplevas som en motsägelse när jag yrkar bifall till reservationen, ska vara varsam och försiktig och helst bygga på breda, stora och starka majoriteter när det gäller att ändra på något så viktigt och grundläggande som kyrkoårets struktur och texternas innehåll.

Med också det sagt vill jag komma med en bakgrundsupplysning. Jag har förstått, och jag tror jag har rätt, att när den Katolska kyrkan på 1920-talet bestämde sig för att ge domssöndagen även namnet Kristus konungens dag, så var det i ljuset av den framväxande kommunismen, nationalsocialismen och fascismen i Europa, vår egen världsdel. Ett förgudligande av ledaren, Ledaren med stort L, ateistiska och gudlösa ideologier som ersatte Gud och Kristus konungen med Ledaren med stort L, Lenin eller Stalin, Hitler och Mussolini. Katolska kyrkan införde detta på 20-talet därför att man ville markera, från kristen utgångspunkt, från kyrkans utgångspunkt och utifrån den kristna synen på människan och hennes okränkbara värde, att människan själv, inte någon ledare, får förgudligas och inta den enda position som Kristus kan ha som den sanne Konungen, och att den kristna etiken och människosynen skulle vara grunden för rättsstat, demokrati, ödmjukhet och tolerans. Jag anser att vi kan ha med det historiska perspektivet även om det var den romersk-katolska kyrkan och att de här övervägandena fanns med i ett samhällsperspektiv i Europa på 1920-talet, och nu är det 90 år senare.

Jag vill också säga att när det gäller om ord är arkaiska eller inte, så menar jag att ordet arkaiskt är mer arkaiskt, alltså föråldrat, än ordet konung. Därför anser jag att man inte ska använda ordet arkaiskt men däremot konung som klarar sig bättre.

ANNA-SARA WALLDÉN:

Herr ordförande! Jag tycker inte att det är ett motargument utan snarare ett argument att det här ordet Kristus konungen finns i andra kyrkor. Jag tycker att det är en styrka. Om det var därifrån som Per Ingvarsson fick idén eller inte, det får stå för honom. För mig blev det en omedelbar känsla i det ordet när jag läste förslaget, Kristus konungens dag, ja inte ensamt utan jag tycker att det ska balanseras med domssöndagen. För mig var det en omedelbar kärlek till det ordet

utifrån min erfarenhet att fira den här söndagen som både en allvarsam dag och en glädjedag. Även i de texter där det inte står att Kristus är kung så är det precis som Teresia sade att det finns där, Jesus kommer för att döma, han gör det, han har den makten för att han är världens kung. Jag tycker att det är ett vackert perspektiv och ännu vackrare blir det av den koppling som finns mellan den här sista söndagen i kyrkoåret och den första söndagen i kyrkoåret. Det är samma Jesus som kommer inridande i ringhet på en åsna och sedan i tidens slut kommer med makt och härlighet.

TOMAS JANSSON:

Jag delar utskottsmajoritetens åsikt att det är väldigt viktigt att en söndag ska ha en samklang mellan dess namn, dess tema och dess texter, och Kristus konungens dag som komplement till domssöndagen skulle förbättra det läget över hur vi har det nu. Kristus konungens dag syftar alltså på Kristi återkomsts dag. Kungamotivet är segermotivet, seger över onskans makter, Guds och rättens slutgiltiga triumf. Så republikan jag tycker jag ändå att kungatemat är bra i det här sammanhanget.

Det finns redan en god samklang mellan texterna som vi har dem idag. Det konungsliga segertemat återspeglas i de flesta av våra texter för domssöndagen. Första årgångens episteltext handlar om Herrens dag, lika med Kristi återkomst. Första årgångens evangelietext handlar om Människosonen som kommer ”i sin härlighet”. Andra årgångens episteltext talar om ”en ny himmel och en ny jord”, där Gud ”ska torka alla tårar”, alltså återigen rättens seger. I tredje årgångens episteltext handlar det om Kristi återkomst som ”förintar varje välde och makt” och ”Gud blir allt, överallt”. På nytt rättens segertema.

Kristi återkomst, om vi bara kallar det för domssöndagen då fokuserar vi på att Kristi återkomst endast handlar om en dom att frukta. Om vi också kallar dagen Kristi konungens dag då säger vi också att temat Kristi återkomst handlar om rättens slutgiltiga triumfatoriska seger.

PER INGVARSSON:

Nu har väldigt många sagt det jag tänkte säga, och jag tackar för alla fina inlägg som försvar för min motion. Jag vill bara återigen säga att jag vill att vi röstar på reservanternas förslag, domssöndagen eller Kristus konungens dag.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:

Är det önskvärt att vi nu ändrar i evangelieboken? Kyrkorättsutskottet säger att det är juridiskt möjligt, men jag vill ställa frågan om det är önskvärt. När vi så småningom ska göra om evangelieboken, det hoppas jag få uppleva men vi ska inte göra det just nu efter bara tio år, då kan vi överväga om vi ska följa EKD och lägga till namnet Evighetssöndagen eller om vi möjligen ska återknyta till vårt eget tema nämligen Kristi återkomst dag. Men det kan vi prata om då, för nu vill jag yrka avslag på motionen och avslag på reservationen.

ANNA-SARA WALLDÉN (REPLIK):

Det är önskvärt därför att vi redan idag firar den här dagen som Kristi konungens dag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 160.